



Vlaams
Parlement

ingediend op **36** (2015-2016) – Nr. 2
12 februari 2016 (2015-2016)

Verslag

namens de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën en Begroting
uitgebracht door Jan Bertels en Lieve Maes

over het rekeningenboek

van het Rekenhof

over 2014

en over het rekeningenboek

van het Rekenhof

over 2013

Samenstelling van de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën en Begroting:

Voorzitter: Jan Hofkens.

Vaste leden:

Matthias Diependaele, Jan Hofkens, Jos Lantmeeters, Lieve Maes, Grete Remen, Paul Van Miert;
Jenne De Potter, Katrien Schryvers, Koen Van den Heuvel, Peter Van Rompuy;
Willem-Frederik Schiltz, Bart Somers;
Jan Bertels, Joris Vandenbroucke;
Björn Rzoska.

Plaatsvervangers:

Piet De Bruyn, Annick De Ridder, Andries Gryffroy, Peter Persyn, Axel Ronse, Kris Van Dijck;
Robrecht Bothuyne, Dirk de Kort, Ward Kennes, Katrien Partyka;
Rik Daems, Marino Keulen;
Michèle Hostekint, Güler Turan;
Wouter Vanbesien.

Documenten in het dossier:

36 (2014-2015) – Nr. 1: Rekeningenboek van het Rekenhof
36 (2015-2016) – Nr. 1: Rekeningenboek van het Rekenhof

INHOUD

I.	Inleiding door Hilde François, raadsheer bij het Rekenhof	6
II.	Situering van het Rekeningenboek ten opzichte van het Lenterapport en de thematische rapporten over een onderzoeksthema door raadsheer Hilde François	7
	1. De producten van de financiële pijler van het Rekenhof	7
	2. Het Lenterapport	7
	3. Het Rekeningenboek en diepteonderzoeken.....	7
III.	De begrotingsuitvoering van het beleidsdomein Financiën en Begroting voor het jaar 2014, toelichting door Daniël Vandendriessche, eerste-auditeur-revisor.....	8
	1. Algemeen overzicht van het domein Financiën en Begroting	8
	2. De controleresultaten van de grootste entiteiten binnen het domein Financiën en Begroting	9
	3. LAK Invest	10
IV.	Diepteonderzoek kas- en schuldbeheer van de Vlaamse overheid, toelichting door Daniël Vandendriessche, eerste-auditeur-revisor.....	11
V.	Diepteonderzoek toepassing ESR 2010 door de Vlaamse overheid, toelichting door Jan Debucquoy, raadsheer.....	12
	1. Situering	12
	2. Eerste onderzoeksvraag: omkadert de Vlaamse overheid de financiële rapporteringsverplichtingen volgens ESR 2010 consistent en efficiënt?	13
	3. Tweede onderzoeksvraag: passen de centrale Vlaamse overheid en de Vlaamse overheid de aanrekeningsregels volgens ESR 2010 correct toe?	13
	4. Derde onderzoeksvraag: krijgt het Vlaams Parlement voldoende kwaliteitsvolle en relevante informatie over de financiële resultaten conform ESR 2010?	14
	5. Welke aanbevelingen geeft het Rekenhof mee?.....	14
VI.	Diepteonderzoek vorderingensaldo van de Vlaamse lokale overheden en het stabiliteitsprogramma, toelichting door Jan Debucquoy, raadsheer.....	15
	1. Eerste onderzoeksvraag: heeft Vlaanderen de nodige maatregelen genomen om de engagementen die zijn aangegaan in het kader van het stabiliteitsprogramma te doen nakomen?	15
	2. Tweede onderzoeksvraag: heeft Vlaanderen de nodige maatregelen genomen om toezicht te kunnen houden op de begrotingscijfers van de gemeenten?	16
	3. Welke aanbevelingen geeft het Rekenhof de Vlaamse overheid mee?	17

VII.	Diepteonderzoek budgettaire impact van alternatieve financiering door Kris Neven, eerste-auditeur-revisor	17
VIII.	Repliek van minister Annemie Turtelboom, Vlaams minister van Financiën en Begroting	19
	1. Verwijlintresten	19
	2. FFEU	19
	3. VFLD	19
	4. LAK Invest	19
	5. Diepteonderzoek 2014 over het kas- en schuldbeheer	20
	6. Diepteonderzoek 2013 over de uitgavencyclus in OraFin en de boeking in de module 'crediteuren'	20
	7. Diepteonderzoek 2014 over het toepassingsgebied ESR 2010.	21
	8. Diepteonderzoek: de budgettaire impact van alternatieve financiering	22
IX.	Debat.....	23
	1. Tussenkomst van Björn Rzoska.....	23
	1.1. Informatie aan Eurostat en aan het Vlaams Parlement.....	23
	1.2. Een pact inzake de financiële toestand van de lokale besturen.....	23
	1.3. Schulddoelstelling	23
	2. Tussenkomst van Jan Bertels.....	24
	2.1. Evolutie van het vorderingensaldo	24
	2.2. Vlaams Parlement onvoldoende geïnformeerd en Vlaamse administratie onvoldoende georganiseerd?.....	24
	2.3. Vorderingensaldo lokale besturen	24
	2.4. Schulddoelstelling	24
	2.5. LAK Invest	24
	2.6. Gecentraliseerd kasbeheer.....	24
	3. Tussenkomst van Matthias Diependaele	25
	3.1. FFEU	25
	3.2. Verwijlintresten en onnodige rechtszaken	25
	3.3. Lokale besturen	25
	4. Tussenkomst van Peter Van Rompuy	25
	4.1. Vlaams Parlement onvoldoende geïnformeerd over rapportering aan Eurostat en alternatieve financiering	25
	4.2. Bulletleningen.....	26
	5. Tussenkomst van Willem-Frederik Schiltz.....	26
	5.1. Efficiëntiewinsten	26
	5.2. Verwijlintresten	26
	5.3. Lokale besturen	26
	5.4. Maximale transparantie inzake alternatieve financiering	26
	5.5. Single audit	27

6.	Tussenkomst van Jan Debucquoy, raadsheer	27
6.1.	Impact Europees begrotingsbeleid reikt tot lokale besturen	27
7.	Tussenkomst van Hilde François, raadsheer.....	27
7.1.	De bestaansreden van de DAB	27
7.2.	Single audit	27
8.	Tussenkomst van Daniël Vandendriessche, eerste-auditeur-revisor..	28
8.1.	Efficiëntiewinsten bij de Vlaamse overheid	28
8.2.	Centraal Financieringsorgaan (CFO)	28
9.	Tussenkomst van Kris Neven, eerste-auditeur-revisor	28
9.1.	Transparantie inzake ESR-rapportering	28
10.	Tweede tussenkomst van Annemie Turtelboom, Vlaams minister van Financiën en Begroting	28
10.1.	Transparantie inzake ESR-rapportering	28
10.2.	Vorderingensaldo van de lokale besturen	29
10.3.	Rapport HRF over de lokale besturen	29
10.4.	Bulletleningen.....	29
10.5.	Schulddoelstelling	29
10.6.	Prestatiebegroting	30
10.7.	LAK Invest	30
10.8.	Verwijlintresten	30
10.9.	Schuldbeheer en inkanteling	30
10.10.	DAB	30
11.	Tweede repliek van Matthias Diependaele	31
	Gebruikte afkortingen	32

Bijlagen: zie [dossierpagina](http://www.vlaamsparlament.be) op www.vlaamsparlament.be

De Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën en Begroting besprak in haar vergadering van 2 februari 2016 het Rekeningenboek van het Rekenhof over 2013 (*Parl.St.* VI. Parl. 2014-15, nr. 36/1) en meer in het bijzonder hoofdstuk 5.6 Financieel-thematisch onderzoek – Uitgavencyclus OraFin en boeking in de module crediteuren, en het Rekeningenboek van het Rekenhof over 2014 (*Parl.St.* VI. Parl. 2015-16, nr. 36/1) en meer in het bijzonder:

- hoofdstuk 1: Begrotingsuitvoering door de Vlaamse overheid – algemeen beeld;
- hoofdstuk 2.3: Begrotingsuitvoering door het beleidsdomein Financiën en Begroting;
- hoofdstuk 3.1: Diepteonderzoek – Toepassing ESR-2010 door de Vlaamse overheid;
- hoofdstuk 3.2: Diepteonderzoek – Kas- en schuldbeheer door de Vlaamse overheid;
- hoofdstuk 3.3: Diepteonderzoek – Budgettaire impact van alternatieve financieringsprojecten;
- hoofdstuk 3.5: Diepteonderzoek – Vorderingensaldo van de Vlaamse lokale overheden en engagementen van Vlaanderen in het kader van het stabiliteitsprogramma.

De toelichting van het Rekenhof wordt als bijlage 1 bij dit verslag gevoegd, en een brief van het Departement Financiën en Begroting wordt als bijlage 2 bij dit verslag gevoegd. Beide zijn te raadplegen op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

I. Inleiding door Hilde François, raadsheer bij het Rekenhof

Hilde François geeft duiding bij de Rekeningenboeken over 2013 en 2014. De Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën en Begroting is een sleutelcommissie voor wat betreft de opvolging van de financiële controleresultaten.

Wat houdt de toelichting door het Rekenhof in?

Eerst wordt het Rekeningenboek gesitueerd tegenover andere producten van het Rekenhof: het Lenterapport en de thematische rapporten over een specifiek onderzoeksthema.

Eerste auditeur-revisor Daniël Vandendriessche schetst de situatie van het beleidsdomein Financiën en Begroting ten aanzien van het geheel van de geconsolideerde Vlaamse overheid, met klemtoon op de ontvangsten. Hij belicht verder de belangrijkste bedenkingen van het Rekenhof over de begrotingsuitvoering, meer speciaal door de drie belangrijkste entiteiten in het beleidsdomein: departement, VLABEL en FFEU, die samen zowat 94 percent van de geconsolideerde beleidsdomein-uitgaven uitmaken. Een specifiek onderzoek met betrekking tot LAK Invest NV komt ook aan bod.

Vervolgens worden een aantal diepteonderzoeken aangekaart, die zijn uitgevoerd in de marge van de rekeningencontroles 2013-2014. Raadsheer Jan Debucquoy licht het onderzoek toe betreffende de toepassing van de ESR 2010 door de Vlaamse overheid en dat betreffende het vorderingensaldo van de lokale Vlaamse overheden. Eerste-auditeur-revisor Kris Neven licht het diepteonderzoek met betrekking tot de budgettaire impact van de alternatieve financieringsprojecten toe.

II. Situering van het Rekeningenboek ten opzichte van het Lenterapport en de thematische rapporten over een onderzoeksthema door raadsheer Hilde François

1. De producten van de financiële pijler van het Rekenhof

Het Rekenhof is ingedeeld in twee pijlers: een thematische en een financiële. De thematische pijler biedt jaarlijks een tiental afzonderlijke rapporten aan het Vlaams Parlement aan, zoals dat over innovatief aanbesteden. De financiële pijler culmineert de controleresultaten in drie producten: de begrotingsadviezen, het verslag over de algemene rekeningen of Lenterapport en het jaarlijkse Rekeningenboek dat in het najaar gepubliceerd wordt.

2. Het Lenterapport

De twee laatste geven een beeld van de Vlaamsbrede begrotingsuitvoering. In artikel 32 van het nieuwe Rekendecreet wordt aangegeven dat de algemene rekening tegen 31 maart door de Vlaamse overheid en met name de minister bevoegd voor Financiën en Begroting aan het Rekenhof moet worden bezorgd. Het Lenterapport is afgescheiden van het traditionele Rekeningenboek dat in oktober pas verschijnt en bevat de kerncijfers over de begrotingsuitvoering. De informatie in het Lenterapport is gepresenteerd op een vrij hoog abstractieniveau. Er zijn minder details mede omdat niet alle controles voltooid zijn en er nog geen zekerheid is over bepaalde begrotingsuitvoeringen. Zo bevatten de rekeningen van een aantal rechtspersonen nog hiaten aangezien nog niet alle rekeningen ontvangen zijn.

3. Het Rekeningenboek en diepteonderzoeken

Het Rekeningenboek herneemt de kerncijfers niet, maar geeft een overzicht van de Vlaamsbrede begrotingsuitvoering en vooral die per beleidsdomein. Het levert meer details over de controleresultaten van het Rekenhof en over de diepteonderzoeken in de marge van de rekeningencontroles. In enkele bijlagen worden details opgenomen over de rekeningafleggingen van een aantal rechtspersonen. Daar wordt duidelijk dat twintig van de 201 rechtspersonen niet tijdig hun rekeningen hebben afgelegd bij het Rekenhof. Er zijn ook meer detailgegevens over de werking en toepassing van de singleauditaafspraken. Liefst 141 van de 201 rekeningen van de rechtspersonen kwam in aanmerking voor een singleauditaanpak door Rekenhof en bedrijfsrevisor. De andere rekeningen bevatten vooral DAB's, IVA's zonder rechtspersoonlijkheid en kredietmaatschappijen. Voor vijf rechtspersonen blijkt nog geen bedrijfsrevisor benoemd, met name vooral binnen het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezondheid. Het was wachten op 53 controleverklaringen van de bedrijfsrevisor. Die resultaten konden door het Rekenhof niet meegenomen worden in de eigen rekeningcontroles, wat resulteert in meer controlewerk.

De website van het Rekenhof biedt meer detailinformatie over de begrotingsuitvoering en de rekeningcontroles in de vorm van digitale boekbijlagen. Ze omvatten tevens een overzicht van alle PMV-activiteiten.

De kalender van de begrotingsafsluiting geeft ook de rapporteringsmomenten van het Rekenhof aan. In de marge worden exacte publicatiedata weergegeven met verwijzing naar het overeenkomstig parlementair document.

Het Lenterapport en het Rekeningenboek hebben gemeen dat ze beide gestalte geven aan de nieuwe financiële controlestrategie van het Rekenhof met sterke focus op het geconsolideerde beeld van de Vlaamse overheid en niet langer op de individuele entiteiten. Wat zit in dat geconsolideerde beeld? Enerzijds zijn er de ministeries, met hun departementen, IVA's zonder rechtspersoonlijkheid en DAB's. Die zijn vervat in de algemene rekening. Daarnaast zijn er de afzonderlijke jaarrekeningen

van de Vlaamse rechtspersonen. Die zijn opgenomen in de geconsolideerde rekening. Het Rekeningenboek betreft bovendien belangrijke rechtspersonen buiten de consolidatie die onderhevig zijn aan een Rekenhofcontrole bij dat geconsolideerde beeld. In het beleidsdomein Financiën en Begroting zijn er zo geen.

III. De begrotingsuitvoering van het beleidsdomein Financiën en Begroting voor het jaar 2014, toelichting door Daniël Vandendriessche, eerste-auditeur-revisor

1. Algemeen overzicht van het domein Financiën en Begroting

Daniël Vandendriessche gaat dieper in op het aandeel van het beleidsdomein Financiën en Begroting in de begrotingsuitvoering van de Vlaamse overheid. In 2014 rapporteerde de Vlaamse overheid een negatief vorderingensaldo van -664,9 miljoen euro. De tabel (p. 9 van de hoger genoemde bijlage) laat het aandeel van elk beleidsdomein zien in dat resultaat. Het definitieve cijfer van het vorderingensaldo was negatiever dan geraamd, voornamelijk toe te schrijven aan de hogere aanwending van kredieten. De onderbenutting bedroeg uiteindelijk maar 90 miljoen euro tegenover een aanvankelijke raming van 633 miljoen euro.

Het vorderingensaldo ondervond een verdere negatieve invloed door minderontvangsten ten belope van 100 miljoen euro. Een aantal pps-projecten zijn bovendien in de consolidatiekring ingebracht. Dat staat bij de extracomptabele correcties onderaan. Een gedetailleerde bespreking van het vorderingensaldo is terug te vinden in het Lenterapport.

De geconsolideerde ontvangsten van het beleidsdomein Financiën en Begroting bedragen 25,6 miljard euro. Daartegenover staan uitgaven ten bedrage van 369,8 miljoen euro, een zeer beperkt aandeel in de totale begroting. De ontvangsten vertegenwoordigen geconsolideerd meer dan 93 percent van de totale ontvangsten van de Vlaamse overheid, terwijl de uitgaven slechts 1,3 percent bedragen van het totaal.

Hoofdstuk 1 van het Rekeningenboek besteedt aandacht aan de overgang van de totale ontvangsten en uitgaven naar de ESR-geconsolideerde ontvangsten en uitgaven. Overgedragen saldi, interne stromen en kapitaal- en schuldverrichtingen worden geëlimineerd. De totale uitgaven bedroegen na consolidatie in plaats van meer dan 40 miljard euro nog 27,9 miljard euro.

Er wordt tevens een analyse gemaakt van de belangrijkste ontvangsten- en uitgavenstromen per ESR-rubriek. Een apart deel gaat over de evolutie van de gerealiseerde ontvangsten binnen het Departement Financiën en Begroting en VLABEL. De beide staan samen quasi in voor het geheel van de ontvangsten van de Vlaamse middelenbegroting. Die ontvangsten bedroegen in 2014 bijna 1 miljard euro minder dan in 2013 wat te wijten is aan de lagere terugbetaling door KBC en het ontbreken van een dividend voor begrotingsjaar 2014.

De ontvangsten uit gedeelde belastingen vielen 40 miljoen euro lager uit dan geraamd, wat echter perfect aansloot bij de federale raming die uitging van meer geactualiseerde parameters. Die overschatting is aan de orde gesteld bij de bespreking van de aanpassing van de begroting 2014.

De aanrekeningen van de belastingen die in 2014 nog federaal werden geïnd, met name de registratie-, schenkings- en successierechten, bleken eveneens 108 miljoen euro lager te liggen dan de raming. Oorzaak is te vinden in de tijdelijke blokkering van aangiftedossiers ingevolge de overname van inning door VLABEL.

De mate van verzelfstandiging in de Vlaamse overheid wordt duidelijk in de grafiek en behelst de mate waarin overheidsentiteiten los van het ministerie overheids-taken beheren. Vlaamsbreed gaat het om 30 percent. In het beleidsdomein Financiën en Begroting ligt dat aandeel nog hoger, met name 34 percent, voor-namelijk door het FFEU en het Vlaams Fonds voor de Lastendelging. Dat aandeel zal echter terugvallen op minder dan 5 percent, ingevolge de opheffing van het FFEU, het Egalisatiefonds en het Toekomstfonds per 31 december 2015.

Het eerste deel van het Rekeningenboek besteedt ook aandacht aan de evolutie van de Vlaamse schuld, die ook al uitgebreid behandeld wordt in het Lenterapport.

De spreker gaat vervolgens in op de begrotingsuitvoering van het beleidsdomein Financiën en Begroting zelf. Een grafiek (p. 11 van bijlage 1) laat de samenstelling van het beleidsdomein zien, gestoeld op de geconsolideerde uitgaven 2014. Het aandeel van de ministeries en DAB's is geel ingekleurd en dat van de rechts-personen groen. De uitgaven van het departement zijn relatief beperkt. Naast de schuld gerelateerde uitgaven zijn participaties en provisies de belangrijkste budgetrubrieken.

2. De controleresultaten van de grootste entiteiten binnen het domein Financiën en Begroting

Er is aandacht besteed aan het betaalgedrag van het departement en de Vlaamse belastingdienst. In 2014 gebeurde opvolgingsonderzoek van een diepteonderzoek dat in 2013 is uitgevoerd met betrekking tot de uitgavencyclus OraFin. De alge-mene rekening van de Vlaamse overheid steunt op het boekhoudsysteem OraFin. Het Rekenhof controleert door het systeem gefaseerd te onderzoeken. In het Rekeningenboek 2011 werd al gerapporteerd over de doorlichting van de module 'budgettering'. In het boek 2013 is de module 'crediteuren' onderzocht. Die bevat veruit de belangrijkste uitgavenstromen. De Vlaamse overheid boekt heel wat uit-gaven rechtstreeks in de bewuste module. Voor 2014 gaat het zo om bijna 29 mil-jard euro. Een aantal uitgaven worden dan weer in randsystemen verwerkt. Die komen pas achteraf via globale boekingen in OraFin terecht.

Eén van de randsystemen, het Vlaams Fiscaal Platform, is in 2014 onder de loep genomen. Najaar 2016 komt Vlimpers aan de beurt, het loonberekeningssysteem van de Vlaamse ambtenaren. De doorlichting van de module 'crediteuren' heeft tot de vaststelling geleid dat de tijdige betaling van facturen en onkostennota's problematisch blijft. Een aantal beleidsdomeinen hebben nog een weg te gaan naar elektronische facturatie en intelligente factuurscanning. De Vlaamse Regering ondersteunt dat project en hoopt daarmee de achterstand weg te werken. Het Departement MOW kampt met het grootste probleem wat verwijlinteressen betreft. Het onderzoek wees uit dat de interne controle op goedkeuringsstroom van factu-ren in OraFin nog voor verbetering vatbaar is.

Het opvolgonderzoek binnen het Departement Financiën en Begroting en VLABEL bracht aan het licht dat respectievelijk 20 percent en 14 percent van de facturen in 2014 te laat betaald werden. Respectievelijk 54 en 59 percent van die facturen worden verwerkt via intelligent scannen. Voor die facturen blijkt het percentage laattijdige betalingen gedaald tot 19 en 9 percent. Vooral bij VLABEL was er dus een positief effect van die procedure. Voor het departement zelf is er nog werk aan de winkel.

De rapportering van het systeem OraFin maakt vooralsnog alleen een onderscheid tussen tijdig en te laat betaalde facturen. Het Rekenhof wijst erop dat een onder-scheid naargelang aantal dagen te laat een beter beeld biedt. Steekproeven maak-ten duidelijk dat heel wat van de facturen die als 'te laat' gecatalogeerd waren,

slechts een tot twee dagen na datum waren geregeld. Het zou de statistieken voor het departement allicht ook verbeteren.

Wat de controleresultaten voor VLABEL betreft, heeft het Rekenhof in 2010 al de werkmethode van het inningssysteem voor de onroerende voorheffing onderzocht. In het Rekeningenboek over 2013 werd gerapporteerd over het opvolg-onderzoek, met nadruk op de boekhoudkundige verwerking. In het kader van de rekeningcontrole 2014 onderzocht het Rekenhof de verwerking en transparantie van de gegevensstromen in VLABEL en de registratie ervan in de boekhouding van de Vlaamse overheid. Dat was vooral gericht op de onroerende voorheffing en de verkeersbelasting.

Het VFP is het overkoepelend ICT-platform voor de verwerking van alle heffingen die VLABEL int en in de toekomst nog zal innen. De uniforme verwerking van alle belastingen en heffingen via het VFP blijkt na onderzoek de efficiëntie, klantgerichtheid en effectiviteit ten goede te komen. Er werden geen significante tekortkomingen vastgesteld in de verwerking of rapportering binnen het VFP. Er stroomt alleen nog onvoldoende gedetailleerde informatie door van VFP naar OraFin, wat de rapportering niet altijd even transparant maakt. Het departement stelt correcties in het vooruitzicht die moeten toelaten om gegevens uit het VFP en die van OraFin beter af te stemmen.

Knelpunt bij VLABEL is nog de overdracht van de registratie en de erfbelasting. Die heeft geleid tot aanzienlijke vertragingen bij de inkohiering en de inning. VLABEL en de minister hebben acties voor ogen om dat aan te pakken.

Het FFEU, het Financieringsfonds voor schuldafbouw en eenmalige investeringsuitgaven, wordt naar goede gewoonte steeds grondig doorspit. Het boekte in 2014 een klein tekort. Daardoor viel het gecumuleerde overschot eind 2014 terug tot 434,7 miljoen euro. Het gaat om projecten waarvoor al protocols zijn afgesloten, maar die nog niet allemaal zijn vastgelegd. Het uitstaand bedrag van reeds vastgelegde investeringsprojecten bedroeg eind 2014 198,9 miljoen euro.

Bij de rekeningencontrole van het FFEU formuleerde het Rekenhof vooral opmerkingen over de doorlooptijden van de diverse investeringsprojecten. Ze zijn bijzonder lang. Die vaststelling houdt stand. Er is een lijst van projecten die minstens vijf jaar oud zijn en nog niet uitgevoerd zijn, aan de leidend ambtenaar van het FFEU bezorgd voor verder gevolg. Het bedrag aan verwijlinteresten bleef in 2014 op hetzelfde hoge niveau als een jaar eerder. Het FFEU belooft al enkele jaren om onbetwiste factuurgedeelten op vervaldag te betalen en zo verwijlinteresten te vermijden. 2014 bracht echter geen verbetering.

Op 1 september 2015 repliceerde de minister dat er verder werk zou worden gemaakt van de optimalisering van het beheer van de projecten en kredieten die via het FFEU verlopen. Het FFEU is evenwel per 31 december 2015 vereffend. De ongebruikte kredieten zullen voortaan omgezet worden in een begrotingsprovisie die via herverdelingsbesluiten zal worden aangewend.

3. LAK Invest

LAK Invest is een kleinere instelling. De controle daar was de aanzet tot een aantal opmerkingen bij het herfinancieren van een gebouw met vastgoedcertificaten. Om de VMM van een nieuw gebouw te voorzien, werd in 2010 een pps opgezet. LAK Invest NV moest voor uitvoering instaan als dochtervennootschap van PMV. Het sloot een lening af ten belope van 21,8 miljoen euro voor financiering van het project. In 2012 opteerde men ervoor de bouw te herfinancieren via vastgoedcertificaten. Die keuze joeg het te financieren bedrag de hoogte in, met certificaten ten belope van 35,5 miljoen euro. De geschatte marktwaarde van het gebouw, ver-

hoogd met de transactiekosten. Het Rekenhof merkte op dat de rente aanzienlijk hoger ligt dan bij een klassieke financiering. De vastgoedprospectus voorziet een 'internal rate of return' van 4,5 percent. Een vergelijkbare langetermijnrentevoet schommelde in 2012 rond 3 tot 3,5 percent. De projectfinanciering van het project strookt niet met de beleidsintenties van de Vlaamse overheid die al sinds 2009 pleit voor eenvoudige en efficiënte financiering en kostenbesparende centralisatie. Het Rekenhof beveelt ten stelligste aan die principes van centrale financiering te volgen voor toekomstige projecten. Afwijkingen moeten zeer uitvoerig worden verantwoord, vindt het Rekenhof.

Op 17 juli 2015 ontving het Rekenhof van de minister een uitgebreide toelichting over onder meer de beweegredenen van PMV om voor vastgoedcertificaten te kiezen. De constructie zou louter zo zijn opgezet, om de operatie ESR-neutraal te laten verlopen. De opgeworpen argumenten konden het Rekenhof evenwel niet overtuigen.

Het Rekeningenboek omvat ook een apart hoofdstuk met de belangrijkste bevindingen van diepteonderzoeken. Voorts gaat de spreker nog in op het kas- en schuldbeheer van de Vlaamse overheid. Het diepteonderzoek over de uitgaven-cyclus OraFin 2013 is al aan bod gekomen.

IV. Diepteonderzoek kas- en schuldbeheer van de Vlaamse overheid, toelichting door Daniël Vandendriessche, eerste-auditeur-revisor

Het kas- en schuldbeheer van de Vlaamse overheid maakte in 2014 voorwerp uit van onderzoek door het Rekenhof uit. Behalve ministeries en DAB's bevat de overheid ook nog een aantal rechtspersonen. Ze voeren een eigen thesaurie of een gecentraliseerd thesauriebeheer met cash pooling bij het centraal financieringsorgaan, CFO. Dat wordt centraal beheerd door het Departement Financiën en Begroting. Het vormt een cash pool van alle bankrekeningen van alle aangesloten instellingen. Doel is intrestoptimalisatie, centraal beheer en het mobiliseren van eventuele reserves bij de agentschappen. Men probeert met name bepaalde kasoverschotten bij de ene entiteit over te zetten naar entiteiten waar er behoefte is aan bijkomende middelen. Dat vermijdt dat bepaalde agentschappen moeten lenen terwijl andere geld oppotten.

Het Kas-, schuld- en waarborgdecreet van februari 2004 en het kaderdecreet Bestuurlijk Beleid van 18 juli 2003 verlenen aan het kas- en schuldbeheer van de Vlaamse overheid en van de Vlaamse rechtspersonen een decretale basis. Het eerste decreet voorziet in de mogelijkheid om het beheer van schulden te centraliseren in naam en voor rekening van de agentschappen met rechtspersoonlijkheid. Het tweede decreet stelt uitdrukkelijk dat de agentschappen verplicht kunnen worden om de Vlaamse Gemeenschap als lasthebber aan te wijzen voor de financieringen. Het decretale kader is aanwezig, maar de Vlaamse overheid liet tot nu na de verplichtingen hard te maken.

Ander knelpunt is de operationalisering van het kas- en schuldbeheer, dat nog sturing en een normenkader mist. De reglementering maakt melding van een strategisch comité en stelt dat de minister eventueel de krijtlijnen kan vastleggen waarbinnen gehandeld moet worden. Bestaan, samenstelling en werking van het strategisch comité blijft vaag. Er kon bij navraag geen expliciete en eenduidige strategie voor kas- en schuldbeheer worden voorgelegd. Evenmin was er sprake van een normenkader voor de doelstellingen inzake schuldbeheer.

Ook met de rapportering schort iets. Er wordt jaarlijks een ministerieel rapport opgesteld, dat in de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën en Begroting wordt

besproken. Dat bevat echter onvoldoende geconsolideerde informatie en gegevens over pps-investeringen.

De discussie over een eventuele uitbreiding van het gecentraliseerde kas- en schuldbeheer sleept al enige jaren aan. Regeerakkoord alsook beleidsnota's voorzien in dergelijke uitbreiding maar de voormalige secretaris-generaal van het Departement Financiën en Begroting uitte in deze commissie een aantal waarschuwingen. Met het uitgangspunt dat een verdere centralisering van kas- en schuldbeheer in principe leidt naar een betere schuldbeheersing en een optimalisering van opbrengsten en kosten, maant het Rekenhof toch aan tot voorzichtigheid. De liquiditeits- en schuldpositie van een aantal grote entiteiten die vooralsnog niet zijn aangesloten bij het CFO – Voorzorgfonds, BAM, Vlaams Woningfonds enzovoort – wees bij onderzoek uit dat een aantal agentschappen zijn opgericht met een specifiek doel dat centralisering van liquiditeiten en financiële reserves niet vanzelfsprekend maakt. Voor sommige ligt het dan weer meer voor de hand, zeker aangezien sommige deel gingen uitmaken van de consolidatiekring van de Vlaamse overheid. Voor het Rekenhof dient een verdere centralisering van het kas- en schuldbeheer daarom beter instelling per instelling te worden onderzocht.

V. Diepteonderzoek toepassing ESR 2010 door de Vlaamse overheid, toelichting door Jan Debucquoy, raadsheer

1. Situering

Jan Debucquoy gaat in op het onderzoek van de toepassing van ESR 2010. In 2013 verving ESR 2010 het vroegere ESR 1995. Vanaf september 2014 werd elke lidstaat geacht de nieuwe norm toe te passen. Elke lidstaat moet rapporteren over zijn overheidsrekeningen conform het ESR-stelsel. Dit onderzoek vertrekt van de vaststelling dat Europa, en met name Eurostat, steeds meer belang blijkt te hechten aan de juistheid en accuraatheid van de gerapporteerde cijfers van lidstaten. Naar aanleiding van de bankencrisis en de Griekse crisis en in uitvoering van de duopack- en de sixpackregelingen, kreeg Eurostat de mogelijkheid om de lidstaten boetes op te leggen bij fraude of incompetentie, die leiden tot een verkeerde voorstelling van cijfers inzake schuld en vorderingensaldo. De boetes lopen op tot 0,2 percent bbp of voor België maximaal 800 miljoen euro. Sinds 2015 past Eurostat de boeteregeling toe. Drie entiteiten liepen al tegen de lamp: Madeira, de stad Valencia en de regio van Salzburg, die de zwaarste boete kreeg van 18 miljoen euro wegens incompetentie om de juiste cijfers aan te leveren bij Eurostat.

Dat alles legt grote druk op Rekenhof, het INR, de Nationale Bank om juiste cijfers te bezorgen. Geen enkele lidstaat is voorlopig in staat om heel performante cijfers te geven, weet ook Eurostat. Er is wel de verwachting dat er verbetering zichtbaar wordt in de rapporteringen. Er is altijd eerst een kans voor remediëring, vooraleer er van een boete sprake is.

Eurostat beschikt bovendien over een ander instrument: het mag zelf cijfers vooropstellen als een lidstaat niet in staat is of niet wil cijfers bezorgen. Daarbij dient het voorzichtigheidsprincipe toegepast, wat impliceert dat de cijfers vaak veel nadeliger zijn dan als de lidstaat ze zelf had aangebracht.

Europa mengt zich in het begrotingsbeleid van de lidstaten omdat een eengemaakt monetair beleid minstens een coördinatie vergt van het begrotingsbeleid en toezicht op de overheidsfinanciën. De inmenging van Europa wordt intensiever.

Het rapportageschema begint bij het Departement Financiën en Begroting. Daar ligt de eerste verantwoordelijkheid. Dat moet de nodige cijfers verzamelen bij de Vlaamse ministeries, DAB's en Vlaamse rechtspersonen. Op hun beurt moeten die rapporteren aan de Algemene Gegevensbank, onderdeel van de federale

begrotingsadministratie. Daar worden alle data samengebracht en de statistieken beheerd. Men waakt er over de uniforme toepassing en de eenvormige criteria voor economische classificatie van verrichtingen. De werking is geregeld middels een samenwerkingsakkoord. Van daaruit gaan alle data naar het INR, de facto bemand door mensen van de Nationale Bank.

Europa wil dat de rapportering van gegevens aan Eurostat gebeurt door een onafhankelijke instantie. De onafhankelijkheid wordt in de 'upstream dialogue' meermaals getoetst door Eurostat. Het INR blijkt voldoende onafhankelijk.

2. Eerste onderzoeksvraag: omkadert de Vlaamse overheid de financiële rapporteringsverplichtingen volgens ESR 2010 consistent en efficiënt?

Het Rekenhof vond het moeilijk om zicht te krijgen op alle door Europa gevraagde rapporteringen. Heel wat wordt opgevraagd door Eurostat, andere informatie moet rechtstreeks aan de Europese Commissie doorgespeeld. Het aftoetsen van de rapporteringen aan de rapporteringsnoden van Europa bleek moeilijk. Positief in Vlaanderen is de sterke verankering van de ESR-rapportering in het Reken-decreet. Dat bepaalt dat elke rechtspersoon ESR-cijfers moet bezorgen. Dat biedt Vlaanderen de mogelijkheid om efficiënt het geconsolideerd vorderingensaldo en de schuld te berekenen. Er is bovendien een strakke timing ingeschreven waarmee de rapporteringstiming voor Europa gerespecteerd kan worden.

Voor toepassing van de nieuwe regels met ESR 2010 miste het Rekenhof afdoende begeleiding vanwege het Departement Financiën en Begroting voor de Vlaamse rechtspersonen. Dat kwam heel traag op gang. De eerste infosessie was in juni 2013, de eerste instructies kwamen er vanaf juni 2014. De nieuwe handleiding over economische classificatie verscheen pas in juni 2015. De informatieverzameling bleek soms moeizaam te verlopen, stelde het Rekenhof vast. Het departement doet inspanningen en wil die ook doorzetten. Voor het eerste jaar was de kwaliteitszorg onvoldoende: de rapporteringen van de rechtspersonen zijn nagekeken, maar de feedback kwam dan weer zo laat dat die informatie niet meer bruikbaar was om de begrotingen in de juiste format te gieten. De instructies bij ondersteuning gebeuren te vaak ad hoc. De info op de website is heel summier en niet altijd actueel, stelt het Rekenhof. De wijzigingen in interpretaties worden te laat ingebracht. Heel wat rapporten die aan het INR en Eurostat moeten worden afgeleverd, ontsnappen toch aan de controle van het Rekenhof. Dat is onder meer zo voor rapporten over componenten van activa en passiva. Concluderend kan het Rekenhof stellen dat Vlaanderen in het eerste jaar zich intern onvoldoende heeft georganiseerd om de ESR 2010 correct in de rapportering te verwerken.

3. Tweede onderzoeksvraag: passen de centrale Vlaamse overheid en de Vlaamse overheid de aanrekeningsregels volgens ESR 2010 correct toe?

Uit het verslag 2013 van de gegevensbanken blijkt dat het INR heel wat correcties heeft moeten doorvoeren in de rapportering van Vlaanderen. Die had men al in een vroeger stadium kunnen vermijden, meent het Rekenhof. Dat is verder onderzocht. De Vlaamse overheid hanteert een eigen consolidatieperimeter die niet altijd overeenstemt met die toegepast door de Algemene Gegevensbank of het INR. Zo behoort het Zorgfonds wel tot de consolidatiekring van Vlaanderen, maar eigenlijk behoort het bij die van de sociale zekerheid. Het heeft heel lang geduurd vooraleer hogescholen en universiteiten in de Vlaamse consolidatiekring werden opgenomen. Daardoor zijn veel correcties a posteriori gebeurd door het INR. Correcties geeft Vlaanderen veel te laat door aan de rechtspersonen, al kunnen ze eigenlijk rechtstreeks verwerkt worden in de interne boekhouding en de jaarrekening van de rechtspersonen. Voorbeeld daarvan zijn de pps-projecten. Als het INR of Eurostat bepalen dat een pps tot de consolidatiekring Overheid behoren en er dus schuld en activa geconsolideerd moeten worden, dan blijkt vaak een weerstand bij de rechts-

personen om die direct in de boekhouding te verwerken. Ze vinden het niet prettig dat de schuld in hun balans stijgt. Rekeningen moeten echter steeds een accuraat beeld geven van de realiteit, stelt de spreker.

De aan te leveren geconsolideerde cijfers vergen een duidelijk zicht op de interne en externe stromen. Elke stroom moet correct geclassificeerd omdat de interne inkomensstromen geneutraliseerd worden. Onderzoek wees uit dat heel wat inkomensstromen fout geclassificeerd zijn, voor een totaal bedrag van 682 miljoen euro. Het effect op het vorderingssaldo is minimaal, omdat de totale bedragen vaak elkaar neutraliseren. Voor het correct bepalen van de consolidaties is het wel van belang.

Er waren ook veel correcties nodig inzake het juiste registratiemoment, veelal te wijten aan de diverse interpretatie van de regels door de verschillende rechtspersonen. Het Rekenhof herhaalt in dat verband het pleidooi voor een degelijke handleiding en sturing vanuit het Departement Financiën en Begroting. Veel alternatieve financieringsprojecten worden niet in de boekhouding verwerkt conform de pps-regels of de beslissingen van het INR en Eurostat. Het Rekenhof concludeert dat de moeizame toepassing van ESR 2010 leidt tot kwaliteitsverschillen in de aangeleverde informatie vanuit Vlaanderen aan het INR en de Algemene Gegevensbank. Dat noopt tot vele correcties achteraf.

4. Derde onderzoeksvraag: krijgt het Vlaams Parlement voldoende kwaliteitsvolle en relevante informatie over de financiële resultaten conform ESR 2010?

Het Rekenhof moet vaststellen dat de algemene rekeningen te weinig toelichting verstrekken bij het verband van uitvoeringsrekeningen, begrotingen, economische hergroeperingen en vorderingensaldo. Het zijn louter cijfers zonder duiding. De toegepaste consolidatieperimeter wordt niet verduidelijkt en ook de extracomptabele correcties niet, die achteraf worden doorgevoerd na de indiening van de algemene rekeningen. Er worden dan correcties aan het INR doorgestuurd zonder dat het Rekenhof of het Vlaams Parlement op de hoogte worden gebracht. Het Vlaams Parlement krijgt veel minder informatie dan wat de Vlaamse Regering doorstuurt aan Eurostat. Er is volgens het Rekenhof meer openheid nodig in dat verband. Het Rekenhof en de bedrijfsrevisoren blijken ook niet altijd tijdig te beschikken over alle detailinformatie om de correcte naleving van ESR 2010 af te toetsen. Concluderend stelt het Rekenhof dat het Vlaams Parlement niet goed genoeg geïnformeerd is over de gegevens die Europa over de Vlaamse overheid ontvangt.

5. Welke aanbevelingen geeft het Rekenhof mee?

Van de Vlaamse Regering vraagt het Rekenhof om voor de Vlaamse overheid, Departement Financiën en Begroting, te zorgen voor gedetailleerde, geactualiseerde instructies en gecoördineerde begeleiding van de boekhouding van de Vlaamse rechtspersonen. Er is aandacht nodig voor de juiste classificatie van de interne stromen tussen de instellingen. Fouten moeten daar geremedieerd worden. Alle rapporten, conform ESR 2010, moeten aan het Rekenhof bezorgd worden zodat men de taak als budgettair adviseur van het parlement naar behoren kan uitoefenen. Correcties aan ESR-rapporten moeten teruggekoppeld worden naar de rekeningen en rapportering ter zake moet transparant zijn. Het parlement moet beter ingelicht worden over eventuele verschillen inzake ESR-rapportering.

Positief is dan weer dat het Departement Financiën en Begroting zich er terdege van bewust is dat een continu streven naar verbetering van de processen noodzakelijk is. Men wil echt beter doen en de wil is aanwezig om meer transparant te rapporteren. Dat blijkt ook uit de antwoorden van de minister.

VI. Diepteonderzoek vorderingensaldo van de Vlaamse lokale overheden en het stabiliteitsprogramma, toelichting door Jan Debucquoy, raadsheer

Er is eenzelfde kader voor de begrotingsdoelstellingen van de Vlaamse lokale overheden als voor de Vlaamse Gemeenschap. De Hoge Raad voor Financiën moet aanbevelingen ter zake doen en het Overlegcomité moet die goedkeuren. Het vorderingensaldo voor de lokale besturen wordt mee opgenomen in het stabiliteitsprogramma dat aan Europa wordt voorgelegd. De Europese Commissie beoordeelt het stabiliteitsprogramma en achteraf wordt gerapporteerd over de resultaten via het INR. Voor de gemeenten zijn heel concrete doelstellingen opgenomen in het stabiliteitsprogramma. Ze moeten zorgen voor een structurele verbetering van het vorderingensaldo.

Hiertoe wordt enkel globaal een percentage bepaald van 0,5 percent van het bbp voor alle gemeenten van Vlaanderen, Brussel en Wallonië, alle Belgische lokale besturen samen dus. Er is geen vereiste dat elke individuele lokale overheid die normering toepast. Het zou ook onhaalbaar zijn en bovendien nefast voor de investeringscyclus van de gemeenten, zo luidt het bij de VVSG. Voor de lokale besturen luidt het advies voor de periode 2015-2016 een verbetering van 0,05 percent van het bbp en voor 2017-2018 van 0,04 percent. Het stabiliteitsprogramma stipuleert expliciet dat dit zou moeten leiden tot een gemiddeld nominaal tekort van -0,1 percent van het bbp. Enige gecumuleerde schommelingen worden aanvaard.

Onder druk van Europa is in december 2013 een samenwerkingsakkoord afgesloten waarin de verantwoordelijkheden inzake begrotingsdoelstellingen van lokale besturen expliciet zijn vastgelegd. De gewesten zijn in eerste instantie verantwoordelijk voor de gemeenten onder hun bevoegdheid. Ze beschikken over de instrumenten voor toezicht. Anders moet men kunnen bewijzen dat de begrotingsdoelstellingen niet konden worden nageleefd omwille van beslissingen van een andere overheid.

1. Eerste onderzoeksvraag: heeft Vlaanderen de nodige maatregelen genomen om de engagementen die zijn aangegaan in het kader van het stabiliteitsprogramma te doen nakomen?

Eerste knelpunt is dat wat behoort tot de lokale overheden niet exhaustief bepaald is. Het gaat niet alleen over gemeenten maar ook over provincies, OCMW's, autonome gemeentebedrijven, intergemeentelijke samenwerkingsverbanden. Het INR vraagt heel wat informatie aan de gemeenten, ook over hun participaties. Die lijst groeit stelselmatig jaar na jaar. Bij de lokale overheden is een enorme groei en verzelfstandiging te noteren. Dat is ook logisch, stelt de spreker: hoe kleiner de entiteit, hoe groter de neiging om heel wat taken door te schuiven naar intergemeentelijke samenwerkingsverbanden.

Bij het decreet BBC (begrotings- en beleidscyclus) was men zich onvoldoende bewust van het belang van het ESR-saldo. Er was geen aandacht voor in tegenstelling tot het Vlaamse Rekendecreet, waar dat wel zo was. Het rapporteren over het ESR-saldo van lokale overheden kan niet automatisch afgeleid worden uit de cijfers in het kader van de BBC. De budgettaire evenwichtsverplichtingen daaruit voor de lokale overheden gelden niet voor alle lokale entiteiten. Wel voor gemeenten en OCMW's, maar niet voor de autonome gemeentebedrijven, de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden en ook niet voor politiezones en hulpverleningszones. Gemeenten kunnen bovendien heel eenvoudig de evenwichtsverplichtingen omzeilen door bijvoorbeeld leningen of investeringen bij onvoldoende cashflow door te schuiven naar de autonome gemeentebedrijven of intergemeentelijke samenwerkingsverbanden.

Het toenemend en exponentieel succes van de bulletleningen in de laatste jaren valt op. Het zijn leningen waarvan kapitaal pas op het einde van de looptijd wordt afgelost. Men vermijdt zo dat de aflossingen van de leningen worden meegerekend voor berekening van de autofinancieringsmarge.

De HRF moet krachtens het samenwerkingsakkoord jaarlijks een verslag opmaken over de verantwoordelijkheid voor de afwijkende resultaten van de begrotingscijfers van gemeenten. Ze zijn niet in staat de verantwoordelijkheden op te splitsen naar beleidsniveau (federaal/gewestelijk).

2. Tweede onderzoeksvraag: heeft Vlaanderen de nodige maatregelen genomen om toezicht te kunnen houden op de begrotingscijfers van de gemeenten?

Het Rekenhof stelt vast dat Vlaanderen geen specifieke maatregelen nam om het ESR-resultaat van de lokale besturen aan te sturen. Er zijn geen akkoorden gesloten of gerichte regelgeving uitgevaardigd. Men probeerde niet te sturen via toezicht maar neemt een bijzonder passieve rol op. De lokale besturen kregen geen normen opgelegd. Zo wordt niet om een rapportering van een negatief vorderingssaldo of duiding bij cijfers gevraagd. Er zit geen rem op de verzelfstandiging, iets waarop volgens het Rekenhof de Vlaamse overheid wel vat kan hebben. De verdere verzelfstandiging zorgt bovendien voor steeds minder inzicht in de geldstromen tussen al die lokale entiteiten, van autonome gemeentebedrijven en intercommunales. Door de rapportering in het kader van de BBC is er wel zicht op de geldstromen van de gemeenten en OCMW's (maar niet van de andere lokale entiteiten).

De begrotingscijfers van gemeenten verschillen enorm met de realisatiecijfers. Elk jaar noteert men weer lage realisatiecijfers van investeringsbudgetten van de gemeenten. Opgeteld zit men qua investeringskredieten van alle Vlaamse gemeenten op ongeveer 4 miljard euro. Slechts 2,8 miljard euro wordt gerealiseerd. De rest is ongebruikt, hoewel gemeenten klagen over een gebrek aan investeringsmiddelen. Het kan wijzen op capaciteitsproblemen binnen de gemeenten. Jan Debucquoy merkt op dat België wat betreft overheidsinvesteringen onderaan de Europese lijst bungelt. Hem lijkt het een taak om ervoor te zorgen dat ook gemeenten hun investeringsdeel realiseren.

Er is beterschap zichtbaar, ziet het Rekenhof. Het Agentschap Binnenlands Bestuur werkt nauwer samen met het INR sinds het rapport van het Rekenhof. De contacten zijn beter en het INR stuurt de vragenlijsten niet langer rechtstreeks naar de gemeenten maar via het agentschap. Dat doet inspanningen om ervoor te zorgen dat gemeenten sneller hun rekeningen voorleggen. De vertraging ter zake is significant: voor 2014 werd de rapportering bij Europa verwacht tegen september 2015. Slechts 60 percent van de OCMW's en 70 percent van de gemeenten had de rekeningen tijdig voorgelegd. Er zit wel verbetering in, maar blijft een aandachtspunt van het INR en Eurostat in het kader van de 'upstream dialogue'. Het Rekenhof acht het essentieel de kwaliteit van de rapportering voortdurend te blijven verbeteren, mede gezien het risico op boetes. Opvallend is dat het INR de equipe die zich met de lokale overheden bezighoudt, heeft versterkt.

Op de website van het Agentschap Binnenlands Bestuur is recent in de publicatie BinnenBand een uitgebreide analyse opgenomen van de geconsolideerde financiën van de Vlaamse lokale besturen, met aandacht voor onder meer de lage realisatiecijfers qua investeringen. Expliciet wordt vermeld dat de gegevens die via de BBC-analyse binnenkomen, onvoldoende betrouwbaar zijn voor ESR-rapportering.

3. Welke aanbevelingen geeft het Rekenhof de Vlaamse overheid mee?

In eerste instantie kan ze volgens het Rekenhof actiever optreden en een kader creëren dat toelaat om de engagementen inzake het doen naleven van budgettaire verplichtingen ook na te komen. Daarnaast is het cruciaal om te waken over de kwaliteit van de aangeleverde gegevens. Voorts is overleg met de andere overheden in het Overlegcomité een sleutel om de afspraken in het door Europa gevraagde samenwerkingsakkoord verder uit te werken. Dat moet de bevoegdheden en verantwoordelijkheden met betrekking tot de begrotingsdoelstellingen van lokale overheden uitklaren. De spreker beklemtoont dat die verantwoordelijkheid niet alleen ligt bij de minister voor Financiën en Begroting, maar ook bij die van Binnenlands Bestuur.

VII. Diepteonderzoek budgettaire impact van alternatieve financiering door Kris Neven, eerste-auditeur-revisor

Voor het begrotingsjaar 2014 was de budgettaire impact van alternatieve financiering nog meer dan anders een speciaal aandachtspunt. De Vlaamse Regering stelde zich tot doel de investeringsinspanningen te versnellen met als interne randvoorwaarde dat ze ESR-neutraliteit zouden zijn. De extra investeringen mochten dus niet wegen op het ESR-vorderingensaldo. Men probeerde ze daarom budgettair te spreiden. 2014 betekende echter ook een ingrijpende kentering omdat INR en Eurostat strenger begonnen toe te kijken op alternatieve financieringsconstructies naar aanleiding van de invoering van ESR 2010 en de correcte, uniforme toepassing ervan.

Het Rekenhof probeerde de verschillende Vlaamse alternatieve financieringsprojecten te inventariseren. Het grootste deel situeert zich in de sector Welzijn en Zorg, de inhaalbeweging Scholenbouw en vele projecten in het beleidsdomein MOW zoals de missing links, tramlijnprojecten, de brugverhogingen aan het Albertkanaal, beloodsingsvaartuigen van DAB Vloot enzovoort. Voor een aantal projecten is de vorm van alternatieve financiering nog onzeker of is een omvorming gebeurd naar klassieke financiering omwille van het verstrengd toezicht vanuit Europa. Oosterweel is daarvan een voorbeeld.

Alternatieve financiering houdt in dat een private partner op vraag van de overheid publieke infrastructuur realiseert, middels een lange termijn dienstencontract. Het is een alternatief voor een klassieke overheidsopdracht of investeringssubsidie. Alternatieve financiering kan ook in de vorm van een concessie.

Het verstrengde toezicht van Eurostat en INR uit zich op drie verschillende manieren. Een eerste vorm is dat een aantal projectvennootschappen waarin projecten zijn ondergebracht werden opgenomen in de consolidatiekring van de overheid. Een tweede vorm is de analyse van de risico-overdracht van overheid naar private partner. Die bleek bij nader onderzoek onvoldoende. Het bleek derhalve een overheidsinvestering te zijn. In een derde vorm werd de voorwaardelijkheid van subsidies doorprikt. In alle drie de gevallen kon geen sprake zijn van de beoogde budgettaire spreading.

Wat zijn de concrete gevolgen? Eurostat en het INR hebben in 2014 heel wat bestaande Vlaamse alternatieve financieringsprojecten geherklasseerd. Het INR heeft de herklasseringen meteen gecorrigeerd in de ESR-statistieken voor Europa. Er werd een verhoging van de Vlaamse schuld genoteerd met bijna 3 miljard euro.

Ook de invloed op het ESR-vorderingensaldo was significant. Het gaat meestal om gespreide beschikbaarheidsvergoedingen die zowel een kapitaal- als een intrest-gedeelte alsook een onderhoudsdeel omvatten. Het INR zonderde het kapitaal-gedeelte af uit de beschikbaarheidsvergoedingen en voegde dat bedrag toe aan

de investeringsuitgaven van het initiële bouwjaar. De investeringsuitgaven van het verleden werden derhalve in de statistieken verhoogd. Het vorderingensaldo van het lopende jaar werd daardoor enigszins verminderd. Met de ingebruikname van alsmaar meer alternatieve financieringsprojecten, nemen ook jaarlijks de beschikbaarheidsvergoedingen toe. De Vlaamse Regering probeerde op eigen initiatief een aantal pps-projecten om te vormen, waarbij ze soms radicaal het pad van de alternatieve financiering heeft verlaten. Dat vooral voor projecten die nog niet van start waren gegaan. Zo wordt Oosterweel nu binnen de begroting gerealiseerd.

De beschikbaarheidsvergoedingen oefenen een belangrijke invloed uit op de meerjarenraming en de beleidsruimte daarin. Veel investeringsprogramma's worden gespreid via beschikbaarheidsvergoedingen, over een periode van twintig tot zelfs vijfendertig jaar. Ze vertegenwoordigen, afhankelijk van het respectieve jaar, tussen 460 en 836 miljoen euro. Het Rekeningenboek zelf neemt ook cijfers op ter zake, maar gegroepeerd per legislatuur.

Hoe zit het met de informatieverstrekking aan het parlement? Het Vlaams Parlement ontvangt heel veel informatie in de vorm van een jaarlijks verslag van de Vlaamse Regering over alternatieve financieringen. Er zijn ook voortgangsrapportages over het Masterplan 2020, het verslag kas-, schuld- en waarborgbeheer en de begroting- en rekeningaflegging. Al is dat positief, toch formuleert het Rekenhof er kanttekeningen bij.

De Vlaamse overheid heeft de investeringskosten en vooral de schulden nog niet op transparante wijze in de eigen boekhouding en rekeningaflegging verwerkt. Dat betekent dat het INR alle correcties moet uitvoeren en dat gebeurt enkel in de statistieken voor Europa.

Ook met de eigenlijke informatiegegevens schort iets. De toegepaste definitie van kostprijs is heel divers. Soms gaat het om investeringsuitgaven inclusief voorbereidende werken, andere keren inclusief dan wel exclusief btw. De variantie van de maatstaven is groot.

Wat betreft timing blijkt niet alle kostprijsinformatie van dezelfde recente datum te zijn. Dat maakt dat men soms verouderde ramingscijfers vergelijkt met nieuwe ramingen of actuele uitgaven. De Vlaamse Regering gebruikt verschillende kostprijsgegevens door elkaar in de diverse rapporteringen. Dat is verwarrend voor lezing en bruikbaarheid.

Belangrijkste rapportage is het jaarlijks verslag over de alternatieve financiering. Het is niet allesomvattend en laat een aantal belangrijke alternatieve financieringen buiten beschouwing. In begrotingsdocumenten zelf en in de algemene rekening en die van de rechtspersonen blijken de uitgaven voor alternatieve financiering wel opgenomen, maar moeilijk traceerbaar. De toelichting bij de begroting en de verantwoording is nagenoeg onbestaande.

De uitgaven voor beschikbaarheidsvergoedingen blijken vaak hoger dan in de begroting is geraamd.

Samenvattend is er een schuldverhoging van 3 miljard euro vastgesteld. De Vlaamse boekhouding past de nieuwe registratiewijze van INR en Eurostat nog niet consequent toe. De impact op de meerjarenbegroting van de Vlaamse overheid is aanzienlijk. Het Vlaams Parlement ontvangt veel zelfs heel veel informatie, zij het niet op eenduidige en volledige wijze.

Aan het Departement Financiën en Begroting, het Kenniscentrum PPS en de Vlaamse Regering beveelt het Rekenhof aan om de investeringsuitgaven en de

schuld passend weer te geven in de begrotingen en de rekeningen om extracomp-tabele correcties door het INR overbodig te maken.

VIII. Repliek van minister Annemie Turtelboom, Vlaams minister van Financiën en Begroting

1. Verwijlintresten

Wat betreft het betaalgedrag van het ministerie blijft de ambitie om maximaal tijdig te betalen. In 2015 is verdere verbetering merkbaar, maar het kan nog beter, stelt de minister. Om diverse redenen, zoals foutieve invoering van de vervaldag van een factuur, wordt niet altijd de juiste informatie in het financieel systeem verwerkt. Correct betaalgedrag vergt een continue bijsturing van processen en gedrag. Binnen de Vlaamse overheid – rechtspersonen, Vlaamse Gemeenschap en DAB's – werd in 2014 voor een totaal van 6.886.097 euro aan verwijlintresten genoteerd. In 2015 daalde dat tot 4.973.762 euro.

2. FFEU

Met betrekking tot het FFEU merkt het Rekenhof terecht enkele onvolkomenheden en aandachtspunten op. De FFEU-structuur, zoals gekend in 2014, riep vragen op inzake transparantie en dat zowel op inhoudelijk (met name een gebrek aan volledige toelichtingen, opsplitsing van belangrijke investeringswerken over verschillende begrotingen, nood aan een transparanter overzicht van welke begrotingsmiddelen aan welke uitgaven besteed worden) als op technisch vlak (met name een vlottere boeking van de desbetreffende activa door de instellingen).

De integratie van het FFEU in de reguliere kredieten van de begroting van de ministeries en rechtspersonen moet aan een groot aantal van de bekommernissen van het Rekenhof tegemoetkomen. De budgetten kunnen gecentraliseerd worden voor een project. Elke entiteit op zich zal verantwoordelijk worden voor de toelichting van de projecten en ook de verwerking van de investeringen en het doorboeken naar de desbetreffende activa kan dan eenvormige en duidelijk gebeuren. De bedragen blijven gelijk, maar zijn opgenomen in de reguliere begroting sinds 1 januari 2016.

3. VFLD

Wat betreft de lasten uit het verleden die door de staatshervorming worden overgeheveld naar het federale niveau, deelde het VFLD mee dat dat het rekening heeft gehouden met de gegevens die de verschillende beleidsdomeinen hebben verstrekt bij de jaarlijkse enquête voor wat betreft de lasten uit het verleden die door de staatshervorming worden overgeheveld van het federale niveau. De vraag blijft of de informatiedoorstroming van de verschillende beleidsdomeinen naar het VFLD volledig is. Een nieuwe inschatting van potentiële schadegevallen begin 2016 moet meer duidelijkheid verschaffen over de omvang van de potentiële verplichtingen van het VFLD.

4. LAK Invest

Met betrekking tot LAK Invest en de financiering van het VMM-gebouw met vastgoedcertificaten geeft de minister mee dat de financiële constructies eerder altijd zijn opgezet vanuit de vraag naar noodzakelijke investeringen en het streven naar een eerbiediging van de ESR-neutraliteit in het kader van de beoogde begrotingsnormering. Vanuit dat oogpunt werd in 2012 beslist om verder te gaan met de financiële constructie waarbij de herfinanciering zou gebeuren met vastgoedcertificaten in plaats van een centrale financiering vanuit de Vlaamse

overheid. Het spoor van centrale financiering had op dat moment zeker tot een consolidatie geleid, stelt minister Turtelboom.

Door het verstrengd begrotingstoezicht sinds 2014, is LAK Invest alsnog te beschouwen als een te consolideren entiteit. Een directe financiering zou in de huidige omstandigheden wel overwogen kunnen worden, maar is door de aangegane engagementen niet aan de orde.

Voortaan worden enkel nog nieuwe ESR-neutrale constructies opgezet, mits een ex-anteakkoord van Eurostat ter zake en niet alleen van het INR. Dat is logisch, omdat er veel inkantelingen zijn. De schuld is gestegen doordat het eerder geen ingekantelde projecten betrof.

Voor de recent opnieuw geklasseerde alternatief gefinancierde investerings-schema's en instellingen heeft men in navolging van de beleidsnota en in het kader van een actief schuldbeheer getracht om zoveel mogelijk in te zetten op rechtstreekse financiering door de Vlaamse Gemeenschap. Recente voorbeelden zijn de rechtstreekse financiering van VMSW en VWF, de uitbetaling van alternatieve subsidies van VIPA en de langetermijnlening van de DBFM Scholen van Morgen. Verdere opportuniteiten worden bekeken, zeker in het licht van verdere evoluties aangaande al dan niet vrijstelling van roerende voorheffing voor beleggingen door de Vlaamse Gemeenschap in obligaties die door ESR te consolideren instellingen worden uitgegeven in het X/N-vereffeningsstelsel. Er wordt voor gepleit geen roerende voorheffing aan te rekenen voor inkomsten die de Vlaamse Gemeenschap genereert uit obligaties, uitgegeven door te consolideren instellingen via het X/N-stelsel en dit op basis van de wet van 6 augustus 1993 betreffende de transacties met bepaalde effecten en artikel 4, 10°, van het koninklijk besluit van 26 mei 1994 over de inhouding en de vergoeding van de roerende voorheffing overeenkomstig hoofdstuk I van diezelfde wet.

5. Diepteonderzoek 2014 over het kas- en schuldbeheer

Het decreet Kas- en schuldbeheer voorziet inderdaad dat de interne auditor vanaf drie maanden na het einde van het begrotingsjaar rapporteert aan de minister van Financiën en Begroting over de uitgevoerde controle en adviestaken. In het rapport van de interne auditor staat dat vooropgestelde timing moeilijk realiseerbaar is, gelet op de noodzakelijke afstemming door de diensten financieel beheer van hun schuldgegevens met de NBB en het INR, die hun eigen publicatietermijnen hebben, met name pas in de eerste helft van april. Men gaat na in welke mate de timing aanpassing en afstemming behoeven, wat de transparantie ten goede zou komen. Voor verdere opmerkingen verwijst de minister naar het antwoord van Birgitt Van Nerum, waarnemend secretaris-generaal van het Departement Financiën en Begroting, van 31 augustus 2015 (zie bijlage 2).

6. Diepteonderzoek 2013 over de uitgavencyclus in OraFin en de boeking in de module 'crediteuren'

Om vlotte verwerking van facturen mogelijk te maken startte de Vlaamse overheid met initiatieven zoals het aanbieden van intelligent scannen en e-invoicing in het financieel systeem OraFin. Die functionaliteiten hebben, zoals het Rekenhof volgens de minister terecht opmerkt, pas zin als ze effectief worden gebruikt. Dat was vooralsnog niet het geval en is gepland voor alle ministeries, DAB's en IVA's zonder rechtspersoonlijkheid tegen eind 2016. Met de uitrol van het boekhoudkantoor in dat jaar worden meteen ook de financiële processen geoptimaliseerd en wordt er ingezet op tijdige behandeling van alle facturen.

Er zijn een aantal acties uitgevoerd om aan de aanbevelingen tegemoet te komen. Voor de rapportering is begin 2015 een project opgestart voor de upgrade naar de

nieuwe versie van OBIEE, het rapporteringsluik van OraFin. Het probleem van de onvolledige download zit daarin vervat. De documentatie met betrekking tot autorisaties en rollen wordt aangevuld en aangepast. De rapportering over de actorgegevens werd al aangepast en zowel de einddatum van de goedkeuringsrol als de einddatum van de gebruiker kunnen in de rapporteringen worden opgenomen. De aanpassing van de rapportering van de goedkeuringsstroom is uitgevoerd.

7. Diepteonderzoek 2014 over het toepassingsgebied ESR 2010

De Vlaamse overheid werd pas op 24 juni 2014 geïnformeerd over de belangrijkste verwachte wijzigingen in de economische classificatie. Ze werden pas finaal concreet in september 2014. Pas op 7 juli 2015 zijn de wijzigingen door de Algemene Gegevensbank in een definitieve versie, de bijwerking van economische classificatie, overgemaakt.

Dat maakte het praktisch onmogelijk om de wijzigingen toe te passen op de uitvoeringsrekening 2013 die in maart 2014 werd neergelegd bij het Rekenhof. Zodra gekend, werden de nodige initiatieven genomen om aan de nieuwe rekenregels te voldoen. In de begroting 2015 zijn dan ook al een heel aantal instellingen meegenomen in de consolidatie. Een deel daarvan, zoals de onderwijsinstellingen van de institutionele overheid en erkende kredietmaatschappijen zijn nog niet formeel geconsolideerd in de begroting. Wel worden de begrotingen van hogescholen, universiteiten en EKM's opgevraagd en aan het parlement meegedeeld en wordt de impact van de consolidatie op het vorderingensaldo toegelicht in de algemene toelichting. Dat wordt tevens meegenomen als correctielijn in het vorderingensaldo, in zoverre het niet neutraal is. Vanaf 2017 zouden ook de hogescholen en universiteiten formeel geconsolideerd worden en zullen de stromen naar de instellingen ook via een IS-artikel verlopen.

Vertrekkende van de lijst van te consolideren instellingen zoals door de Algemene Gegevensbank gepubliceerd op 30 september 2014, met daarin 211 instellingen, werden bij de begrotingsaanpassing 155 instellingen volledig geconsolideerd en voor 44 instellingen – met name hogescholen en universiteiten, respectievelijk EKM's – werd beoordeeld of zij een correctie ten aanzien van het vorderingensaldo nodig hebben. De belangrijkste effecten van de consolidatie zijn dus mee opgenomen in de totstandkoming van het vorderingensaldo. Een lijst van welke instellingen op welke manier worden geconsolideerd zit vervat in de mantel van het uitgavendecreet en de toelichting ervan.

Op 7 juli 2015 werd de definitieve versie van de bijwerking van de economische classificatie overgemaakt door de Algemene Gegevensbank. De wijzigingen zijn na-jaar 2015 verwerkt in de websitehandleiding van de boekhoudregels. Uitgangspunt is het Rekendecreet en de uitvoeringsbesluiten. De handleiding vloeit eruit voort en geeft duidelijk aan hoe bepaalde verrichtingen moeten geboekt worden. Recent heeft Eurostat het standpunt inzake pps-projecten herzien en zijn een aantal daarvan geherkwalificeerd. Voor de geherkwalificeerde pps-projecten genereert dat voorlopig een discrepantie tussen enerzijds de boekhoudregels en anderzijds de Europese rapporteringsregels. De correcties ten behoeve van de ESR-rapportering gebeuren voorsnog niet door de individuele entiteiten, maar op geconsolideerd niveau, op basis van gegevens die aan het INR worden verstrekt. Dat is geen ideale situatie. Er wordt aan een structurele oplossing gewerkt, bruikbaar voor alle geherkwalificeerde pps-constructies. Omdat de huidige geherkwalificeerde pps-projecten complex zijn en niet op een uniforme leest geschoeid zijn, vraagt dat het nodige analysewerk.

Er wordt gewerkt aan een door alle betrokken partijen aanvaarde aanpak en boekhoudkundige verwerking voor alle betrokken projecten, die het Departement Financiën en Begroting toelaat om ook op een transparante manier te consolide-

ren en te rapporteren aan het INR. Omwille van de aanvaardbaarheid is inmiddels ook een initiatief genomen om decretaal een Vlaamse boekhoudkundige adviescommissie op te richten waarin alle betrokkenen vertegenwoordigd zijn. In januari 2016 is de problematiek aan de adviescommissie voorgelegd. Er wordt volop gewerkt aan een oplossing waarbij de ESR-rapportering zo optimaal mogelijk aansluit op de boekhouding. De structurele oplossing zal vervolgens in de handleiding voor de boekhoudregels worden verwerkt.

8. Diepteonderzoek: de budgettaire impact van alternatieve financiering

In navolging van de 'excessive deficit procedure' – EDP-procedure – waaraan de globale Belgische overheid onderworpen werd, werden in het jaar 2014 verscheidene alternatief gefinancierde investeringsschema's en instellingen geherklasseerd in de overheidssector. De meeste van die schema's en instellingen beoogden een ESR-neutrale versnelling in de investeringsuitgaven.

Het Rekenhof haalt – terecht, stelt de minister – aan dat dit aanleiding heeft gegeven tot het negatief corrigeren van de begrotingsresultaten die de vorige Vlaamse Regering meende te hebben behaald. Dat was het gevolg van het feit dat het investeringsbedrag met terugwerkende kracht wordt toegevoegd aan de uitgaven van de begrotingsjaren waarin de bouwperiode plaatsvond. Indien het begrotingsresultaat negatief wordt beïnvloed, dan ontstaat er logischerwijs ook een schuld ten aanzien van derden. Die was eind 2014 opgelopen tot zowat 3 miljard euro.

Voor de minister van Financiën en Begroting bestond de uitdaging bij haar aantreden erin om zo snel als mogelijk de gevolgen van de consolidatie van de alternatief gefinancierde investeringsschema's en instellingen zo duidelijk mogelijk in kaart en onder controle te brengen. Het is geen eenvoudige opdracht gebleken binnen een vernieuwd kader naar aanleiding van de zesde staatshervorming en met de inkanteling van vele middelen. Pas heel recent stuurde het INR een methodologische nota over hoe ESR-matig om te gaan met geherklasseerde pps-projecten zoals de DBFM Scholen van Morgen. De nieuwe richtlijnen blijven komen, ook vanuit het INR. De opmerkingen noemt de minister terecht, maar ze vraagt oog voor het feit dat de regering intussen telkens moet aanpassen.

Er is toch al heel wat gebeurd:

- de impact van de herklassificatie van alternatieve financieringsschema's wordt sinds de tweede begrotingsaanpassing 2014 en de begrotingsopmaak 2015 duidelijk vermeld in de algemene toelichting bij de begroting en wordt ook mee opgenomen in de berekening van het beoogde vorderingensaldo van de Vlaamse overheid. Bij de begrotingsopmaak 2016 werd zelfs een apart hoofdstuk 6 gewijd aan de impact van de ESR-correcties in het kader van het verstrengde begrotingstoezicht;
- het opnemen van de begrotingsimpact van de geherklasseerde alternatieve begrotingsschema's in de bepaling van het begrotingsresultaat maakt dat de bouwuitgaven mee beschouwd worden als overheidsuitgaven. De geherklasseerde alternatief gefinancierde investeringsschema's maken integraal deel uit van het gevoerde begrotingsbeleid en er wordt dus in volle transparantie gewerkt. De impact op het begrotingsresultaat is wel groot en geeft aanleiding tot een verhoogde volatiliteit. Daarom vraagt men ex ante goedkeuring van Eurostat;
- het Departement Financiën en Begroting werkt samen met de nieuw opgerichte Vlaamse Commissie voor Boekhoudkundige Normen aan een eenduidig kader om naast de begrotingsopvolging, ook in de balans van overheid en overheidsentiteiten, zowel als van de private projectvennootschappen tot een correcte en eenduidige boekhoudkundige rapportage te komen;
- inzake LAK Invest biedt het verstrengd begrotingstoezicht ook kansen: in navolging van de consolidatie van enkele alternatief gefinancierde investerings-

schema's en instellingen wordt de financieringskost van de schema's en instellingen zoveel als mogelijk beperkt door waar mogelijk over te schakelen op een directe financiering vanuit de Vlaamse Gemeenschap;

- het actuele begrotingsbeleid zal enkel nog nieuwe ESR-neutrale pps-formules opstarten mits een ex-anteakkoord van Eurostat. Dat verhoogt de transparantie en het sluit nieuwe ex-postherklassificaties in de toekomst ook uit;
- de coördinatie van de inhoudelijke opvolging van de individuele alternatief gefinancierde projecten ligt bij de minister-president die ter zake jaarlijks een pps-rapport aan de commissie voorlegt. Daarin zijn de meerjarenverbintenissen en de impact op de meerjarenramingen weergegeven. De nieuwe begrotings-impact op geherklasseerde alternatief gefinancierde investeringsschema's maakt ook integraal deel uit van die jaarlijkse rapportage.

IX. Debat

1. Tussenkomst van Björn Rzoska

1.1. Informatie aan Eurostat en aan het Vlaams Parlement

Björn Rzoska vindt het frappant dat het Rekenhof moet vaststellen dat over de informatie die naar Eurostat gaat geen openheid is ten aanzien van het Vlaams Parlement. Zelf vroeg het lid er vaker naar en hij ging zelf de documenten inkijken bij het Rekenhof. Wat is er intussen gebeurd, wil hij weten. Op bepaalde adviezen die op Europees niveau worden gegeven, blijft het bijzonder moeilijk zicht te krijgen vanuit het Vlaams Parlement.

De Vlaamse overheid blijkt zelf ook dikwijls correcties wat betreft de activa te laat door te geven aan het INR. Welke stappen zijn er eigenlijk vooruit gezet?

1.2. Een pact inzake de financiële toestand van de lokale besturen

Het diepteonderzoek van het Rekenhof inzake de financiële toestand van de lokale besturen en de verantwoordelijkheid van de Vlaamse Regering ten aanzien van die besturen, boeit Björn Rzoska. Het betreft een gedeelde verantwoordelijkheid met de minister van Binnenlands Bestuur. Het lijkt hem, gezien de aanbevelingen van het Rekenhof, aangewezen om met het oog op de stabiliteit van de lokale besturen een kader te ontwikkelen, eventueel in de vorm van een pact, voor de manier waarop hun cijfers worden aangeleverd en transparant gemaakt worden. Het probleem van transparantie is duidelijk aanwezig bij de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden en autonome gemeentebedrijven, zeker qua financiering, stelt het lid. Voor de Vlaamse Regering is het interessant alle cijfers te hebben teneinde verrassingen te voorkomen.

1.3. Schulddoelstelling

Uit bijlage 2 van het Rekeningenboek 2014 (stand van uitvoering van de vroegere aanbevelingen van het Rekenhof) haalt Björn Rzoska een aantal doelstellingen en aangekondigde acties waarbij vraagtekens staan. Dat impliceert dat het Rekenhof zelf niet kan inschatten wat de stand van zaken is. De doelstelling beheerschuld wordt in de bijlage twee keer vermeld. Wordt er opnieuw met een doelstelling inzake het beheer van de schuld gewerkt? Wat is de stand van zaken voor de waarborgen en de verplichtingen buiten de begroting inzake pps en alternatieve financiering? Voorts is er de prestatiebegroting, en de berekening van correcties die te weinig in de algemene toelichting zitten. Ook daar speelt weer de vraag in hoeverre het Vlaams Parlement nog kan volgen. Welke stappen zijn er gezet?

2. Tussenkomst van Jan Bertels

2.1. Evolutie van het vorderingensaldo

Jan Bertels stelt dat er werk aan de winkel is. Het negatieve vorderingensaldo voor 2014, -665 miljoen euro, wordt verklaard door lagere ontvangsten, hogere aanwending van kredieten en pps-inkantelingen. Met betrekking tot het potentiële tekort voor 2015 kwamen dezelfde redenen naar voren. Men leert niet uit de fouten, stelt het lid.

2.2. Vlaams Parlement onvoldoende geïnformeerd en Vlaamse administratie onvoldoende georganiseerd?

De Vlaamse boekhoudkundige commissie zou aan de slag zijn wat betreft de ESR-rapportering. *Jan Bertels* vindt het vervelend dat men moet vaststellen dat het Vlaams Parlement niet voldoende geïnformeerd wordt en dat de Vlaamse administratie niet goed genoeg georganiseerd is. De rapportage over vorderingensaldo en ESR-rapport in en via de entiteit België naar Europa is van belang en dus acht het lid het raadzaam om met de aanbevelingen van het Rekenhof iets te ondernemen en te voorkomen dat het volgende jaar dezelfde opmerking klinkt. *Jan Bertels* dringt aan op stelselmatige opvolging.

2.3. Vorderingensaldo lokale besturen

Wat betreft het vorderingensaldo van de lokale besturen, wordt opgemerkt dat Vlaanderen en de andere deelgebieden daar te licht overheen gaan. Het Rekenhof beveelt aan om samen met de minister van Binnenlands Bestuur actief of proactief op te treden. Er doen cijfers de ronde en niemand heeft er exact zicht op. De minister moet volgens *Jan Bertels* een evenwicht vinden tussen rapportageverplichtingen voor de lokale besturen en de autonomie van de lokale besturen. Hij wil niet zien gebeuren dat er een methodiek wordt opgelegd van bovenaf die de autonomie van die lokale besturen tenietdoet. Overleg met het federale niveau lijkt hem nodig aangezien rekening gehouden dient met onder meer de hulpverleningszones voor de brandweer. Die zouden voor heel wat lokale besturen een doos van Pandora kunnen worden, met regelgeving waarvoor ze niet zelf rechtstreeks verantwoordelijk zijn, maar die wel op hun conto wordt geschreven.

2.4. Schulddoelstelling

Wat betreft de schuld meent het lid dat er inderdaad beter een doelstelling wordt geformuleerd, in samenspraak met de andere entiteiten van het land.

2.5. LAK Invest

Jan Bertels was verrast door de opmerkingen van het Rekenhof over LAK Invest. Hij begrijpt dat er een discussie is over de certificaten en het feit dat de minister stelt dat men niet onmiddellijk kan overgaan naar centrale financiering. Zijn er nog gelijkaardige constructies binnen de PMV?

2.6. Gecentraliseerd kasbeheer

De agentschappen zouden hun liquiditeiten niet meer kunnen beheren, maar wel via het Centraal Financieringsorgaan moeten werken. Bij het opleggen van een verplichting ter zake stipte het Rekenhof aan dat dat inderdaad kan ten aanzien van andere agentschappen. *Jan Bertels* wil weten wat de intentie is van de minister: zal 'kan' voor sommige 'moet' worden of niet?

3. Tussenkost van Matthias Diependaele

3.1. FFEU

Matthias Diependaele hoorde de afvaardiging van het Rekenhof verwijzen naar een lijst van investeringsprojecten met een doorlooptijd die de vijf jaar overschrijdt. Is die toegankelijk voor de commissieleden? De heer Vandendriessche antwoordt meteen dat de lijst is overgemaakt aan de leidend ambtenaar van FFEU. Ze zou beschikbaar moeten zijn.

3.2. Verwijlintresten en onnodige rechtszaken

Het verheugt het lid te vernemen dat er toch sinds 2014 verbetering merkbaar is wat betreft de verwijlintresten. Hij begrijpt dat er twee sporen zijn. Eentje is louter technisch waarbij stappen vooruit gezet worden inzake facturatie, elektronisch betalen enzovoort. In heel wat procedures – over alle departementen en dus als verantwoordelijkheid een gedeeld punt – zou de overheid echter vaak zonder valabele reden rechtszaken aanspannen en facturen of zelfs niet betwistbare delen ervan betwisten. Ook overbodige beroepsprocedures dienen aangepakt, om onnodige advocatenkosten bovenop de verwijlintresten te vermijden. Ook in die zin kan winst geboekt worden, meent Matthias Diependaele, al kent hij aantallen noch verhoudingen ter zake. Hoeveel kan er dus gebeuren louter met technische ingrepen en hoeveel door te schiften inzake inhoud van facturen?

3.3. Lokale besturen

Wat betreft de lokale besturen, blijkt de HRF er niet in geslaagd een studie te maken over verantwoordelijkheden en impact van federale en gewestelijke bevoegdheden. Lokale besturen geven geld uit omwille van verplichtingen die federaal dan wel Vlaams worden opgelegd. Het lid gelooft hoegenaamd niet dat de HRF geen afweging kan maken. Hij is ervan overtuigd dat er gewoon intern geen akkoord is gevonden. De opdracht werd drie of vier jaar eerder gegeven.

Men leidt er wel meteen uit af dat het probleem bij de toezichthoudende Vlaamse overheid zit als het gaat om de lokale financiën. Matthias Diependaele stelt dat die inderdaad een verantwoordelijkheid draagt inzake de onduidelijkheid van bepaalde cijfers en de transparantie. Dat is evenwel iets heel anders dan verantwoordelijk te zijn voor de tekorten bij de lokale besturen. Met deze stelling is de spreker het niet eens. Dat botst met de autonomie van de lokale overheden, die terecht niet aanvaarden dat een hogere overheid zou opleggen hoe ze hun begroting moeten opstellen. Die reikt alleen een kader aan waarbinnen gewerkt moet worden, net zoals dat voor Vlaanderen ten aanzien van Europa gebeurt. Vooropstellen dat de toezichthoudende overheid moet ingrijpen wat betreft de lokale tekorten, is een brug te ver voor de autonomie op dat niveau, oppert het lid.

Het kader waarvan sprake, dat duidelijkheid en transparantie moet brengen, lijkt het lid vastgelegd in de BBC. Dat is een leerschool, erkent het lid.

4. Tussenkost van Peter Van Rompuy

4.1. Vlaams Parlement onvoldoende geïnformeerd over rapportering aan Eurostat en alternatieve financiering

Peter Van Rompuy stelt onder de indruk te zijn van de vaststelling van het Rekenhof dat het Vlaams Parlement niet goed geïnformeerd is over de gegevens die Europa over de Vlaamse overheid ontvangt. Hij wil te allen prijze voorkomen zien dat het Rekenhof nogmaals die conclusie moet trekken.

Wat betreft de rapportering over alternatieve financiering leest het lid dat het jaarlijks rapport daarover niet allesomvattend is. Ook dat wil hij maar één keer moeten lezen in de conclusies van het Rekenhof. Hij ziet de goede wil en dat er verbetering is, maar het gaat om onder meer beschikbaarheidsvergoedingen die intussen staan voor zowat 800 miljoen euro per jaar.

4.2. Bulletleningen

Wat de bulletleningen bij lokale besturen betreft, is er geen zicht op te krijgen. Zijn schriftelijke vragen ter zake aan het Agentschap Binnenlands Bestuur worden beantwoord met de vaststelling dat daarover geen cijfers voorhanden zijn. De Nationale Bank kan wel voor cijfers zorgen, maar dan nog is niet duidelijk wanneer bijvoorbeeld de kapitaalsaflossingen voorzien zijn. Er is transparantie nodig, oppert Peter Van Rompuy. Hoe zit het daarmee? Wanneer worden ze afgelost en geboekt? Over de bulletleningen wil hij snel duidelijkheid, aangezien ook het Rekenhof zich stilaan zorgen maakt.

5. Tussenkost van Willem-Frederik Schiltz

5.1. Efficiëntiewinsten

Voor *Willem-Frederik Schiltz* wijst het rapport uit dat er nog enorme efficiëntiewinsten te boeken zijn. Niet alleen in de wijze waarop middelen worden aangewend, maar ook op de betalingen kan dat. Wat het kas- en schuldbeheer begrijpt het lid dat een centraal beheer niet voor elke instelling mogelijk zou zijn. Er moet uitgezocht worden voor welke instellingen dat al dan niet kan. Is die oefening al gemaakt? Is er een indicatieve tabel?

Het Rekenhof stelt scherp dat er maar liefst 148 DAB's en Vlaamse rechtspersonen zijn. In totaal zijn er meer dan 200 entiteiten die tot de Vlaamse consolidatiekring behoren. In het regeerakkoord is het engagement opgenomen om van de Vlaamse overheid een slank en efficiënt geheel te maken. De versnippering bijsturen vraagt nog heel wat werk, besluit Willem-Frederik Schiltz. Hoe evalueert het Rekenhof de kostprijs van die versnippering? Kan een herstructurering van al die entiteiten nog efficiëntiewinst opleveren?

5.2. Verwijlintresten

De betalingsachterstand is een oud zeer, merkt het lid op, zeker bij MOW. Het lijkt gestaag de goede kant uit te gaan. Zowat 80 percent van de Vlaamse verwijlintresten situeren zich daar. Met begrip voor de complexiteit van het departement, wil het lid toch aangeven dat digitalisering daar enigszins in de achterhoede zit. Hij ziet de link met het probleem. Kan het Rekenhof daarover inzichten delen?

5.3. Lokale besturen

Willem-Frederik Schiltz merkt nog op dat de financiering van steden en gemeenten in de Commissie voor Binnenlands Bestuur nader aan bod komt in de specifieke context.

5.4. Maximale transparantie inzake alternatieve financiering

Bij de alternatieve financiering pleit ook zijn fractie voor maximale transparantie. Hij begrijpt wel dat heel wat van die alternatieve financieringsprojecten in de consolidatiekring zijn opgenomen. Daar is meer zicht op en de minister-president nam de coördinerende rol op.

5.5. Single audit

Kan het Rekenhof een indicatie geven over mogelijke verbeterpunten inzake de single audit? Die kan volgens Willem-Frederik Schiltz ook nog voor efficiëntiewinst zorgen.

6. Tussenkoms van Jan Debucquoy, raadsheer

6.1. Impact Europees begrotingsbeleid reikt tot lokale besturen

Jan Debucquoy stelt dat de ministers van begroting op alle niveaus merken dat men inboet aan begrotingsautonomie door de inmenging van Europa, dat meer coördinatie wil met het oog op zijn monetair beleid. Na de crisis in Griekenland en de banken is het begrotingstoezicht verstrengd. Elke lidstaat die deelneemt aan de euro, boet dus in aan begrotingsautonomie.

Dat feit strekt echter verder en raakt ook de gemeentebesturen. De evolutie is niet te stoppen, vreest ook het Rekenhof. Europa kan het ermee eens zijn dat er één doelstelling wordt opgelegd voor alle gemeentelijke begrotingsdoelstellingen, maar dan komt de vraag wie verantwoordelijk is voor de opvolging daarvan.

De HRF heeft de opdracht gekregen om een jaarlijks rapport op te stellen. Dat is tot nu twee keer gebeurd. Ze stellen vast dat het niet vanzelfsprekend is om alle én kwaliteitsvolle cijfers bijeen te krijgen. Het blijkt dan moeilijk om cijfermatig uit te maken waar eventuele tekorten zitten, in Vlaanderen, Wallonië of Brussel, en waaraan dat ligt: aan beslissingen van de Federale Regering, de Vlaamse Regering, de Waalse Regering of de Brusselse Regering. Alles komt in één pot bij de gemeenten. De HRF moet inderdaad proberen zijn taak correct te doen maar volgens het Rekenhof ligt de eerste begrotingsverantwoordelijkheid bij de gemeenten. De oefening is niet eenvoudig.

7. Tussenkoms van Hilde François, raadsheer

7.1. De bestaansreden van de DAB

Hilde François stipt aan dat nog heel wat DAB's niet over een bedrijfsrevisor beschikken. Daardoor controleert het Rekenhof deze rekeningen. In het verslag over de algemene rekeningen heeft het Rekenhof wel al vragen gesteld bij de bestaansredenen van de DAB's, na het afschaffen van het visum. Het Rekenhof is van mening dat de DAB's beter kunnen worden omgevormd tot IVA's zonder rechtspersoonlijkheid. Het betekent ook een administratieve vereenvoudiging en een besparing.

7.2. Single audit

De single audit loopt al enkele jaren. Dat heeft al geleid tot een vermindering van de controlelast voor de geauditeerden en minder dubbele controles. Jaar na jaar worden nieuwe afspraken gemaakt inzake de rekeningencontroles. Ze worden steeds geëvalueerd en geüpdatet. Verbetering is nog mogelijk, maar dat wordt permanent opgevolgd en bijgestuurd. Een ingrijpende verbetering is dat de bedrijfsrevisoren gehouden zijn een 'early warning' te geven en vóór 31 maart het Rekenhof al op de hoogte te brengen van belangrijke correcties of opmerkingen die het getrouw beeld van de rekeningen kan schaden. Dat is nieuw sinds de rekeningencontrole 2014 en draagt bij tot het tijdig informeren van Rekenhof, Vlaamse administratie en minister.

8. Tussenkost van Daniël Vandendriessche, eerste-auditeur-revisor

8.1. Efficiëntiewinsten bij de Vlaamse overheid

Daniël Vandendriessche gaat over de mogelijke efficiëntiewinsten ingevolge een reorganisatie binnen de Vlaamse overheid. Het Rekenhof is daarmee bezig. De controlestrategie van het Rekenhof wordt afgestemd op wat men uit de begroting leert en wat de Vlaamse Regering ter zake aankondigt. In de begroting 2015 kwamen drie cruciale punten naar voren. In eerste instantie de aangekondigde besparingsmaatregelen ten belope van 1,150 miljard euro. Het Rekenhof gaat na in hoeverre dat voornemen gerealiseerd wordt, hoe het in de begroting is opgenomen en wat er effectief gehaald is. Dat wordt voorwerp van een diepteonderzoek. Ten tweede komen de budgettaire gevolgen van de staatshervorming aan bod. Ten derde wordt ook een diepteonderzoek vooropgesteld met betrekking tot de gevolgen van de reorganisatie binnen de Vlaamse overheid. Er is een heel veranderingstraject ingezet naar aanleiding van de begroting 2015, waarbij entiteiten zijn samengevoegd. Er zijn efficiëntiewinsten naar voren geschoven en het Rekenhof is van plan dat te controleren.

8.2. Centraal Financieringsorgaan

Wat betreft de centralisering van middelen, kan het in elk geval niet dat elk agentschap verplicht zou worden om eerder opgespaarde middelen en reserves over te maken. Dat moet geval per geval bekeken worden. Het Voorzorgfonds heeft aanzienlijke gelden en beleggingen maar kreeg bij decreet ook de opdracht om reserves aan te leggen en te beheren met het oog op de dekking van toekomstige uitgavenverplichtingen. Het kan niet dat die zonder meer gecentraliseerd worden. Er zijn wel agentschappen of entiteiten waar het wel kan en dan denkt de spreker bijvoorbeeld aan de BAM die kan bogen op meer dan 400 miljoen euro financiële reserves. Ze zijn opgenomen in de consolidatiekring en centralisatie is een optie.

9. Tussenkost van Kris Neven, eerste-auditeur-revisor

9.1. Transparantie inzake ESR-rapportering

Tegen 31 maart legt de Vlaamse overheid rekeningen af bij het Rekenhof. Tegelijkertijd maakt ze ook de geconsolideerde ESR-rapportering over aan de Algemene Gegevensbank. Die cijfers probeert het Rekenhof te controleren en het Vlaams Parlement krijgt de informatie van de Vlaamse Regering te zien tegen midden september. Het Vlaams Parlement krijgt evenwel niet de correcties te zien die het INR in de zomer daaraan aanbrengt. In de periode tussen maart en september heeft de Vlaamse Regering voldoende tijd om de correcties te bundelen en een overzichtelijke toelichting bij de algemene rekening aan het Vlaams Parlement te verzorgen, meent de spreker. Dat ziet het Rekenhof als een belangrijke verbeteringsmogelijkheid.

10. Tweede tussenkost van Annemie Turtelboom, Vlaams minister van Financiën en Begroting

10.1. Transparantie inzake ESR-rapportering

Waar het Rekenhof opmerkt dat het over te weinig informatie beschikt met betrekking tot pps en alternatieve financiering, stelt minister *Annemie Turtelboom* dat er pas finaal september 2014 zicht was op een aantal verwachte wijzigingen in economische classificatie. Pas op 7 juli 2015 werden de wijzigingen door de Algemene Gegevensbank in definitieve versie van de bijwerking van de economische classificatie overgemaakt. Er was ook nog geen duidelijkheid over bepaalde inkantelingen. Er is dus een periode van onduidelijkheid geweest, erkent de minister. De

rapportering kan dan ook beter. In de begroting 2016 is in hoofdstuk 6 een apart hoofdstuk gewijd aan louter de ESR-correcties en pps-constructies om daarover duidelijkheid te scheppen en de rapportering beter en meer transparant te maken. De administratie kreeg de opdracht om in het vervolg alle informatie aan het Rekenhof door te spelen mét ESR-correcties.

In de algemene toelichting van de begrotingsopmaak 2016 zit een duidelijke rapportage van de effecten van de ESR-inkantelingen. Ook in de monitoring-rapporten wordt het meegegeven. Die rapporten worden intussen ook aan het Vlaams Parlement overgemaakt. Er zit altijd een onderdeel ESR-correcties in. De uitvoeringsrapportage zal eveneens ingaan op de ESR-correcties. Dat alles moet de nodige duidelijkheid verschaffen.

De minister vermoedt dat de commissie die jaarlijks gehouden wordt voor pps-rapportage zal ingaan op die aspecten. Van de rapportering aan INR circuleren ook voorlopige adviezen. Het zijn werkdocumenten en pas als er een definitief document is, wordt het ook overgemaakt, besluit de minister.

10.2. Vorderingensaldo van de lokale besturen

In verband met de lokale besturen zijn er op zeker ogenblik jaarafrekeningen, maar de kwartaalrapporteringen komen terecht bij de administratie Binnenlands Bestuur. De minister neemt dat op met minister van Binnenlands Bestuur, Liesbeth Homans. De opvolging kan bij ABB meer in detail gebeuren. Minister Homans antwoordde overigens op de opmerkingen van het Rekenhof in het Rekeningenboek 2014.

10.3. Rapport HRF over de lokale besturen

Recent is op de interministeriële conferentie Financiën en Begroting ook de kwestie van de HRF aan bod gekomen. De notificatie luidde dat de HRF met INR contact kan opnemen om na te gaan welke informatie nodig is om dat rapport te maken. Het is er nog steeds niet. De minister leest de notificatie voor: "De door de HRF gebruikte methodologie met betrekking tot de analyse van de budgettaire evolutie van de lokale overheden zal toegelicht worden in een interfederale technische werkgroep. De interministeriële conferentie Financiën en Begroting neemt akte van de nota en verleent er zijn principiële goedkeuring aan. Het afsluiten van een akkoord over de toegang van de HRF tot de gegevens, beschikbaar bij het INR, teneinde de huidige samenwerking tussen het INR en de HRF te formaliseren en te optimaliseren. Daarenboven verbinden de verschillende entiteiten er zich toe het HRF-secretariaat te voorzien van de gegevens die gevraagd worden in de methodologische nota en een lijst van contactpersonen die men kan contacteren voor bijkomende informatie.". Er wordt dus aan gewerkt.

10.4. Bulletleningen

Over de bulletleningen heeft het departement van de minister voor zover ze weet geen extra informatie. Ze gaat het na of er nog informatie is.

10.5. Schulddoelstelling

Wat betreft de schulddoelstellingen en de waarborgen, dat zit in de beleidsbrief voor 2016 vervat. Er is in de meerjarenraming al een eerste oefening gemaakt om na te gaan wat de schulden en activa zijn. Er is een bespreking over gehouden en een voorbehoud gemaakt omdat het niet om een afgewerkt project ging. Men wilde vooral duidelijk maken dat het voor de Vlaamse Regering van belang is om gelaagdheid en een juiste interpretatie te kunnen geven van wat de Vlaamse schuldpositie is, hoe daaraan te werken en welke activa daartegenover staan.

10.6. Prestatiebegroting

De prestatiebegroting krijgt eveneens in de beleidsbrief zijn beslag. Ook daarover is uitleg verschaft bij de bespreking van de beleidsbrief en in bijlage 1 van de algemene toelichting.

In samenspraak met de andere entiteiten zal de schulddoelstelling deel uitmaken van de HRF-adviezen en het toekomstige stabiliteitsprogramma zoals het in te dienen is bij Europa.

10.7. LAK Invest

Bij minister Philippe Muyters vraagt de minister na of er bij PMV nog vergelijkbare dossiers inzake LAK Invest zijn.

10.8. Verwijlntresten

Met betrekking tot de verwijlntresten stelt de minister de vraag hoever men die kan doen dalen. Er is een daling, maar er is geen zicht op hoeveel marge er nog is. Heel veel zit bij MOW. Het is voor de Vlaamse Regering een belangrijk werkpunt, vandaar de aandacht die ernaar uitgaat.

10.9. Schuldbeheer en inkanteling

Wat de marge is om aan schuldbeheer te doen in het kader van inkantelingen van pps-constructies, is evenmin duidelijk. We bekijken de opportuniteiten. We beschikken niet over een lijst van pps-constructies die kunnen worden omgezet naar klassieke financiering en hebben ook onvoldoende zicht op een eventuele inkanteling in de begroting. Door de beslissing om pps-constructies in de begroting op te nemen, worden de pps toch geconsolideerd. Een inkanteling in de begroting brengt wel met zich mee dat men de betrokken privébedrijven moet vergoeden voor de IRR. Voor Scholen voor Morgen bedroeg dat 12 percent, maar in het kader van grote infrastructuurwerken kan dat oplopen tot 20 of 25 percent terwijl lenen kan aan een rentevoet van 2 percent ongeveer. Vanuit budgettair oogpunt is het belangrijk om te consolideren omdat het voor de begroting geen verschil maakt en er een grote besparing is qua intrestlasten.

10.10. DAB

In verband met de DAB's gaat het om entiteiten met een belangrijke component eigen ontvangsten. Met het inkantelen van instellingen is nog een lange weg te gaan, weet de minister. Heel vaak denken zij niet in termen van rapportering en inzake begroting zoals dat voor andere entiteiten gebruikelijk is. Met alle instellingen die inkantelen moet een gezamenlijk begrotingstraject gevolgd en gebudgetteerd worden. Men weet vaak pas ex post wat er speelt. Aan die samenwerkingen wordt gewerkt, verzekert de minister.

11. Tweede repliek van Matthias Diependaele

Matthias Diependaele dacht dat het bewuste rapport van de HRF afgevoerd was, maar hoort nu dat er toch een rapport komt. Klopt dat?

Jan Debucquoy bevestigt dat de opdracht uitdrukkelijk herhaald is en hun problemen om aan cijfers te raken middels een protocol opgelost zijn.

Jan HOFKENS,
voorzitter

Jan BERTELS
Lieve MAES,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

ABB	Agentschap Binnenlands Bestuur
BAM	Beheersmaatschappij Antwerpen Mobiel
BBC	beleids- en beheerscyclus
btw	belasting over de toegevoegde waarde
CFO	Centraal Financieringsorgaan
DAB	Dienst met Afzonderlijk Beheer
DBFM	Design Build Finance Maintain
EKM	erkende kredietmaatschappij
ESR	Europees Systeem van Nationale en Regionale Rekeningen
Eurostat	statistical office of the European Union
FFEU	Financieringsfonds voor Schuldafbouw en Eenmalige Investerings- uitgaven (= FEU)
HRF	Hoge Raad van Financiën
ICT	informatie- en communicatietechnologie
INR	Instituut voor de Nationale Rekeningen
IRR	internal rate of return (interne opbrengstvoet)
IS	interne stromen binnen de Vlaamse overheid
IVA	intern verzelfstandigd agentschap (van de Vlaamse overheid)
MOW	Mobiliteit en Openbare Werken (beleidsdomein van de Vlaamse over- heid)
NBB	Nationale Bank van België
OBIEE	Oracle Business Intelligence Enterprise Edition
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
OraFin	Oracle Financials
PMV	ParticipatieMaatschappij Vlaanderen
VFLD	Vlaams Fonds voor de Lastendelging
VFP	Vlaams Fiscaal Platform
VIPA	Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegen- heden
VLABEL	Vlaamse Belastingdienst
Vlimpers	Vlaams intermodulair personeelssysteem
VMM	Vlaamse Milieumaatschappij
VMSW	Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten
VWF	Vlaams Woningfonds